

การคิดต้นทุนของสิทธิบัตรและการกำหนดค่าตอบแทน

สิทธิบัตรเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน (intangible asset) ประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิทำการผลิตหรือใช้แบบผลิตภัณฑ์หรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรแต่เพียงผู้เดียว แต่จะถูกจำกัดระยะเวลาสิทธิบัตรนั้นโดยกฎหมายเป็นเวลา 15 ปีนับแต่วันขอรับสิทธิบัตรสำหรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ และเป็นเวลา 7 ปีนับแต่วันขอรับสิทธิบัตรสำหรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ สิทธิบัตรอาจได้มาโดยการรับโอนจากบุคคลอื่นหรืออาจโดยการคิดประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีใหม่ ๆ ขึ้นแล้วนำไปขอจดทะเบียนสิทธิบัตร การประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่คิดค้นขึ้นได้นี้อาจจะนำไปใช้เอง หรืออาจจะอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสิทธิบัตรก็ได้

การคิดต้นทุนของสิทธิบัตร

การคิดต้นทุนของสิทธิบัตรจะคิดตามต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งจะแยกพิจารณาเป็น 2 กรณี ตามลักษณะการได้มาซึ่งสิทธิบัตร คือ

ก. ในกรณีที่คิดประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์และกรรมวิธีใหม่ ๆ ขึ้นแล้ว นำไปขอจดทะเบียนสิทธิบัตร ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นที่เสียไปเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิบัตร ถือเป็นต้นทุนของสิทธิบัตร ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา ค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนและค่าทนายความ ค่าธรรมเนียมที่จ่ายให้แก่ทางราชการ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีในกรณีถูกละเมิดสิทธิ

ข. ในกรณีที่กิจการรับโอนสิทธิบัตรจากผู้อื่น ต้นทุนของสิทธิบัตรได้แก่ ราคาทุนที่จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิบัตร ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนการโอน ค่าธรรมเนียมรายปีที่จ่ายให้แก่ทางราชการ และค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับรายการโอน เช่น ค่านายหน้า เป็นต้น

ก. ต้นทุนที่เกิดขึ้นในกรณีที่คิดประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์และกรรมวิธีใหม่ ๆ ขึ้น แล้วนำไปขอจดทะเบียนสิทธิบัตร

ค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา (research and development costs)

ความหมายของการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา¹ จะแยกพิจารณาออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นความหมายของการค้นคว้าวิจัย (research) และส่วนที่ 2 เป็นความหมายของการพัฒนา (development) ดังนี้

การค้นคว้าวิจัย (research) หมายถึงการศึกษาค้นคว้าโดยมีการวางแผนหรือการปฏิบัติการทดลองโดยการศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียด ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ใหม่ ๆ ที่จะนำความรู้ที่ได้นี้ไปประดิษฐ์คิดค้นสินค้า บริการ กรรมวิธี และเทคนิคใหม่ ๆ หรือนำไปปรับปรุงสินค้าหรือกรรมวิธีที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การพัฒนา (development) หมายถึง การนำผลหรือความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยมาวางแผนหรือออกแบบเพื่อผลิตสินค้าหรือสร้างกรรมวิธีใหม่ ๆ หรือนำความรู้นั้นมาปรับปรุงสินค้าหรือกรรมวิธีที่มีอยู่ เพื่อนำไปขายหรือใช้ประโยชน์อื่นต่อไป การพัฒนารวมทั้งการกำหนดสูตรหรือทฤษฎี การกำหนดทางเลือกในการทดลองการผลิตสินค้า การสร้างแบบจำลองหรือตัวอย่างสินค้า การสร้างโรงงานผลิตต้นแบบ (pilot plants) เพื่อใช้ในการทดลองการผลิต การพัฒนาดังกล่าวไม่รวมถึงการปฏิบัติงานประจำวันหรือประจำงวดที่เกี่ยวกับสายผลิตภัณฑ์ กรรมวิธี และการวิจัย ตลอดจนการวิจัยทางการตลาด

วัตถุประสงค์ของการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา

1. เพื่อค้นคว้าวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ โดยการค้นคว้าวิจัยทางเคมีหรือทางฟิสิกส์ เป็นต้น และนำผลที่ได้มาพัฒนาหรือสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ขึ้น
2. เพื่อปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นหรือมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น มีการปรับปรุงสิ่งประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วให้อำนวยความสะดวกในการใช้แก่ผู้ใช้ยิ่งขึ้น
3. เพื่อลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการผลิต โดยการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานและกรรมวิธีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

¹ Financial Accounting Standards Board, Accounting for Research and Development Costs, Statement of Financial Accounting Standards No. 2, October 1974 Par.7.

กิจกรรมที่ถือว่าเป็นการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา ได้แก่

1. การค้นคว้าวิจัยในห้องทดลองเพื่อที่จะค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ
2. การค้นคว้าวิจัยถึงประโยชน์ของผลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัย ซึ่งได้ค้นพบใหม่
3. การคิดสูตรหรือกฎต่าง ๆ และการกำหนดทางเลือกที่จะเป็นไปได้ที่จะผลิต

สินค้าหรือใช้กรรมวิธี

4. การทดลองผลของการค้นคว้าวิจัยหรือประเมินผลทางเลือกในการผลิตสินค้า

หรือใช้กรรมวิธี

5. การเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขสูตรหรือกฎหรือแบบของสินค้าหรือกรรมวิธี
6. การออกแบบ การสร้าง และการทดลองตัวอย่างก่อนทำการผลิต
7. การออกแบบอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่จะใช้กับผลของการค้นคว้าวิจัย

ซึ่งได้ค้นพบใหม่

8. การออกแบบ การก่อสร้างและการทดลองดำเนินงานในโรงงานหรือเครื่องจักร

ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการทดลอง การผลิต

9. กิจกรรมทางวิศวกรรมที่ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

ค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา ค่าใช้จ่ายของกิจกรรมที่ถือว่าเป็นการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วยรายการดังต่อไปนี้

- ก. ค่าใช้จ่ายทางตรง หมายถึง ค่าใช้จ่ายรายการที่สามารถระบุได้ชัดเจนว่า

มาใช้ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา ได้แก่

1. วัสดุดิบ เครื่องมือและอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ วัสดุดิบ

รวมทั้งวัสดุดิบที่มีใช้โดยปกติธุรกิจอยู่แล้ว และนำมาใช้ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาและวัสดุดิบ

ที่ซื้อเข้ามาเพื่อใช้ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาโดยเฉพาะ สำหรับเครื่องมือและอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาและสามารถใช้ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาในครั้ง

ต่อไปได้อีก จะต้องบันทึกเป็นสินทรัพย์เมื่อสร้างขึ้นหรือซื้อเข้ามา ต้นทุนของวัสดุดิบและค่าเสื่อมราคา

ของเครื่องมือและอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาจะต้องรวม

เป็นค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา

2. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุคลากร เช่น เงินเดือน ค่าจ้างและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

ที่เกี่ยวกับการจ้างบุคคลมาเพื่อปฏิบัติการเกี่ยวกับการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ

บุคลากรจะต้องรวมเป็นค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา

3. ต้นทุนของสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนที่ซื้อมาจากที่อื่น เพื่อนำมาใช้ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา เช่น สิทธิบัตร สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิที่จ่ายค่าตอบแทนที่เดียวทั้งจำนวน หรือความรู้วิธีการ (technical know how) ของบุคคลอื่น เป็นต้น สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนที่นำมาใช้ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาและสามารถใช้ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาในครั้งต่อ ๆ ไปได้อีก จะต้องบันทึกเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนและตัดบัญชีมูลค่าสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาดังกล่าวตามระยะเวลาที่ใช้ประโยชน์ และรวมมูลค่าของสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนที่ตัดบัญชีเข้าเป็นค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา

4. ค่าใช้จ่ายตามสัญญาที่จ้างบุคคลภายนอกให้ทำการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา ค่าใช้จ่ายที่จ้างให้บุคคลภายนอกทำการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาจะต้องรวมเป็นค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา นอกจากนี้รวมถึงค่าใช้จ่ายที่บุคคลอื่นทำการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาในนามของเจ้าของสิ่งประดิษฐ์ด้วย

ข. ค่าใช้จ่ายทางอ้อม ได้แก่ค่าใช้จ่ายทั่วไปและค่าใช้จ่ายในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด และสามารถบั่นส่วนค่าใช้จ่ายเหล่านี้เข้าเป็นค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาได้อย่างมีเหตุผล ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา นั้น นอกจากบุคคลที่ทำหน้าที่ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาโดยตรงแล้ว ยังมีผู้บริหารที่ทำหน้าที่วางแผนในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา คัดเลือกโครงการและตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา นอกจากนี้ก็มีค่าใช้จ่ายของแผนกบุคคลซึ่งทำหน้าที่ในการคัดเลือกหรืออบรมบุคคลที่ทำหน้าที่ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา แผนกบัญชีต้นทุนซึ่งทำหน้าที่บันทึกต้นทุนเกี่ยวกับการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา ค่าซ่อมแซม ค่าบำรุงรักษา ของแผนกซ่อมแซมและบำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายทางการเงิน เช่นค่าดอกเบี้ยเงินกู้ และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าโทรศัพท์โทรเลขและค่าเช่าเพลิง เป็นต้น ค่าใช้จ่ายทางอ้อมเหล่านี้จะต้องบั่นส่วนเข้าเป็นค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา

หลักการบัญชีเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา¹

ก. ค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาทั้งหมดจะบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี (deferred costs) เมื่อการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาดังกล่าวมีประโยชน์แก่วัดบัญชีต่อ ๆ ไป โดยให้หลักเกณฑ์การพิจารณาดังต่อไปนี้

¹ International Accounting Standards Committee, Accounting for Research and Development Activities, International Accounting Standard No. 9, July 1978.

1. สามารถกำหนดลักษณะของสินค้าและกรรมวิธีได้อย่างชัดเจน และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาสินค้าและกรรมวิธีดังกล่าวสามารถระบุแยกจากรายการค่าใช้จ่ายรายการอื่น ๆ ได้
 2. สามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของเทคนิคการผลิตที่เกี่ยวข้องกับสินค้าและกรรมวิธี
 3. ฝ่ายสต็อกการแสดงให้เห็นว่ามีความตั้งใจที่จะผลิตและจำหน่ายหรือใช้ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีนั้น
 4. สามารถพิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าสินค้าหรือกรรมวิธีนั้นสามารถขายประโยชน์ได้ ตลอดจนมีตลาดที่คาดว่าจะจำหน่ายสินค้าหรือกรรมวิธีนั้น
 5. มีทรัพยากรเพียงพอที่จะใช้ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาจนสำเร็จ ตลอดจนสามารถใช้ในการจำหน่ายสินค้าหรือกรรมวิธีนั้นได้
- ข. ในกรณีที่การค้นคว้าวิจัยและพัฒนาสินค้าหรือกรรมวิธีไม่ประสบความสำเร็จ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นให้ถือเป็นค่าใช้จ่ายในงวดนั้น

การค้นคว้าวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีหลายประเภทในช่วงระยะเวลาเดียวกัน

ค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา โดยปกติจะบันทึกแยกเป็นแต่ละงานที่กำลังค้นคว้าวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะ โดยบันทึกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยตรงสะสมไว้สำหรับแต่ละงาน ค่าใช้จ่ายทางอ้อมที่เกิดขึ้นร่วมกันของงานการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาหลาย ๆ งาน จำเป็นต้องมีการปันส่วนเข้าเป็นต้นทุนของแต่ละงานทั้งนี้เพื่อ

1. แสดงต้นทุนของโครงการการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาแต่ละโครงการให้ถูกต้องยิ่งขึ้นเพื่อใช้ในการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร
2. เพื่อให้มีข้อมูลในการตั้งราคาสัญญาต่าง ๆ ที่ใช้ต้นทุนเป็นเกณฑ์
3. เพื่อให้ได้ต้นทุนที่ถูกต้องของโครงการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาเพื่อใช้แสดงในงบการเงิน

หลักเกณฑ์การปันส่วนค่าใช้จ่ายทางอ้อม วิธีการในการปันส่วนค่าใช้จ่ายทางอ้อมซึ่งเป็นต้นทุนของแผนกบริการ เช่น แผนกงานบุคคล คลังเก็บวัสดุ และห้องเครื่องมือ เป็นต้น ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นร่วมกันของงานการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาหลาย ๆ โครงการ เข้าเป็นต้นทุนของแต่ละโครงการ ๘ 2 วิธีดังนี้

1. บันล่วนต้นทุนของแผนกบริการเข้าเป็นต้นทุนของโครงการโดยการรวมต้นทุนของแผนกบริการทุกแผนกเข้าด้วยกันและใช้อัตราการบันล่วนอัตราเดียวกัน ซึ่งจะค่านวณจากการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายของแผนกบริการทั้งหมดกับปัสัยการผลิตของโครงการทุกโครงการรวมกัน เช่น ค่าแรงงานทางตรง จำนวนชั่วโมงแรงงานทางตรง จำนวนชั่วโมงเครื่องจักร หรือค่าวัสดุทางตรง และหาอัตราถัวเฉลี่ยระหว่างต้นทุนรวมของแผนกบริการกับปัสัยเหล่านี้ แล้วคูณอัตราถัวเฉลี่ยนี้ด้วยปัสัยที่แสดงขนาดของงานหรือโครงการแต่ละโครงการ¹ การบันล่วนโดยวิธีนี้ต้นทุนของแผนกบริการทุกแผนกถูกบันล่วนเข้าเป็นต้นทุนของโครงการต่าง ๆ ในอัตราเดียวกัน

ตัวอย่าง สมมติว่าต้นทุนของแผนกบริการทุกแผนกที่ให้บริการแผนกคั่นคว่ำวิจัยและพัฒนา มีต้นทุนทั้งสิ้น 450,000 บาท และค่าแรงที่เกิดขึ้นในแผนกคั่นคว่ำวิจัยและพัฒนาทั้งสิ้นเท่ากับ 2,000,000 บาท ฝ่ายบริหารตัดสินใจแบ่งต้นทุนของแผนกบริการเข้ากับโครงการคั่นคว่ำวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของบริษัทตามอัตราส่วนของค่าแรงงานทางตรงของโครงการแต่ละโครงการ ต้นทุนทางอ้อมเฉลี่ยเท่ากับ 22.5% ของค่าแรงงานทางตรง (450,000 บาทหารด้วย 2,000,000 บาท) ต้นทุนของแผนกบริการจะแบ่งไปยังโครงการต่าง ๆ ดังนี้

	<u>ค่าแรงงานทางตรง</u>	<u>บันล่วนต้นทุนในอัตรา 22.5%</u>
โครงการ ก.	700,000 บาท	157,500 บาท
โครงการ ข.	550,000 "	123,750 "
โครงการ ค.	300,000 "	67,500 "
โครงการ ง.	<u>450,000 "</u>	<u>101,250 "</u>
	<u>2,000,000 "</u>	<u>450,000 "</u>

แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายของแผนกบริการแต่ละแผนกอาจจะมีต่อปัสัยการผลิตต่าง ๆ กัน จากตัวอย่างดังกล่าวได้ใช้ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนของแผนกบริการทั้งสิ้นกับค่าแรงงานทางตรงของงานการคั่นคว่ำวิจัยและพัฒนาทุกโครงการเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นวิธีที่หยาบ เนื่องจากโครงการวิจัยแต่ละโครงการใช้บริการของแต่ละแผนกไม่เหมือนกัน

2. วิธีการบันล่วนต้นทุน โดยรวมต้นทุนของแผนกบริการแต่ละแผนกเข้าไว้ในค่าใช้จ่ายทางอ้อมของแต่ละโครงการ ทั้งนี้โดยค่านึงถึงข้อแตกต่างที่ว่าโครงการคั่นคว่ำวิจัยและพัฒนาแต่ละโครงการ ใช้บริการของแผนกให้บริการแต่ละแผนกไม่เท่ากัน ทั้งนี้เพราะในการกำหนดค่าใช้จ่ายทางอ้อม

$$\text{อัตราถัวเฉลี่ย} = \frac{\text{ต้นทุนรวมของแผนกบริการทุกแผนกที่จะบันล่วน}}{\text{ปัสัยการผลิตของโครงการรวมทุกโครงการ}} \times 100$$

$$\text{จำนวนที่บันล่วน} = \text{อัตราถัวเฉลี่ย} \times \text{ปัสัยการผลิตของแต่ละโครงการ}$$

ของแต่ละโครงการจะต้องพิจารณาถึงลักษณะการดำเนินงานกันคว่ำ วิสัยและพัฒนาและลักษณะของค่าใช้จ่ายที่ กิดขึ้นของแต่ละโครงการว่าใช้บริการของแผนกบริการแต่ละแผนกมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้เลือกเกณฑ์ในการปันส่วนที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดระหว่างโครงการนั้นกับแผนกบริการแต่ละแผนกที่จะปันส่วนต้นทุน เพื่อให้การคำนวณต้นทุนของแต่ละโครงการถูกต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ดังนั้นค่าใช้จ่ายของแผนกบริการเดียวกันจะปันส่วนค่าใช้จ่ายให้กับโครงการกันคว่ำ วิสัยและพัฒนาแต่ละโครงการในจำนวนที่แตกต่างกัน การปันส่วนตามวิธีนี้จึงใช้ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนของแผนกบริการแต่ละแผนกกับโครงการกันคว่ำ วิสัยและพัฒนาแต่ละโครงการ ตัวอย่างเช่น โครงการกันคว่ำ วิสัยและพัฒนาบางโครงการใช้บริการของแผนกบำรุงรักษาเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่โครงการอื่น ๆ อาจจะทำโดยไม่ต้องใช้บริการของแผนกนี้เลยก็ได้ ดังนั้นจำนวนต้นทุนของแผนกบำรุงรักษาที่ปันส่วนเข้าเป็นต้นทุนของแต่ละโครงการจึงปันส่วนในจำนวนที่ไม่เท่ากัน หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการปันส่วน มีดังนี้

ก. ราคาโอน (transfer prices) หมายถึงราคาที่ใช้วัดมูลค่าของสินค้าหรือบริการที่ผลิตสำเร็จโดยแผนกหนึ่งแล้วโอนให้อีกแผนกหนึ่งในกิจการเดียวกัน ราคาโอนเป็นราคาที่ใช้วัดมูลค่าการแลกเปลี่ยนภายในกิจการเดียวกัน โดยผู้ผลิตสินค้าหรือบริการจะมีรายได้จากการโอนสินค้าหรือให้บริการ และจะเป็นต้นทุนของแผนกที่รับโอนหรือซื้อสินค้าหรือบริการ ราคาโอนนั้นอาจใช้ราคาตลาดถ้าหากสินค้าหรือบริการที่ไม่มีราคาตลาดอยู่แล้ว แต่ถ้าหากไม่มีราคาตลาดที่เชื่อถือได้ก็อาจใช้ราคาทุนเป็นราคาโอนก็ได้ สำหรับกรณีที่ใช้ราคาทุนเป็นราคาโอนอาจใช้ต้นทุนมาตรฐานหรือต้นทุนจริงก็ได้ การกำหนดราคาโอนเป็นวิธีการที่ใช้ในการปันส่วนต้นทุนของแผนกบริการไปยังแผนกที่ทำการกันคว่ำ วิสัยและพัฒนา เพราะทำให้ทราบถึงจำนวนบริการที่ให้

การใช้ราคาโอนเป็นหลักเกณฑ์ในการปันส่วนต้นทุนเป็นวิธีที่ดีที่สุด วิธีการก็คือหาค่าหน่วยของบริการที่แผนกบริการทำให้และปันส่วนต้นทุนของแผนกบริการ โดยใช้ราคาต่อหน่วยของบริการที่วัดด้วยจำนวนหน่วยที่แผนกบริการทำให้ ตัวอย่างเช่น แผนกก๊าซไฟฟ้าใช้ราคาต่อหน่วยของจำนวนกิโลวัตต์ต่อชั่วโมงคูณจำนวนกิโลวัตต์ต่อชั่วโมงที่ใช้ แผนกบำรุงรักษาใช้ค่าแรงงานในการบำรุงรักษาต่อชั่วโมงคูณจำนวนชั่วโมงในการบำรุงรักษา เป็นต้น

ข. ขนาดของบริการที่ต้องการ (activity charges) ในกรณีที่ไม่สามารถหาค่าหน่วยที่ใช้เพื่อนำมาคำนวณราคาโอนและต้นทุนของแผนกบริการเป็นต้นทุนที่ผันแปร วิธีที่ดีที่สุดที่ใช้ในการปันส่วนก็คือหาค่าหน่วยบริการที่แผนกบริการต้องการ จำนวนบริการที่หานั้นควรมี

ความสัมพันธ์เป็นอย่างดีกับการผันแปรของต้นทุนของแผนกบริการ เช่น อาจจะเป็นชั่วโมง แรงงานทางตรง ชั่วโมงเครื่องจักร จำนวนวัตถุดิบทางตรง เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ต้นทุนของแผนกเก็บพัสดุและเครื่องมือผันแปรไปตามจำนวนใบเบิกพัสดุและเครื่องมือ หรือต้นทุนของแผนกเงินเดือนผันแปรไปตามจำนวนชั่วโมงแรงงานที่ใช้ในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา ปัจจัยที่เหมาะสมที่นำมาใช้ในการคำนวณอัตราบริการก็ควรจะเป็นจำนวนใบเบิกหรือจำนวนชั่วโมงแรงงานทางตรง อัตราที่ใช้นี้ เรียกว่าอัตราที่คิดตามขนาดของบริการที่ต้องการ

ค. อุปกรณ์ที่มี (capacity charges) ต้นทุนคงที่ของแผนกบริการอาจเกิดขึ้นได้ในการให้บริการเกี่ยวกับอุปกรณ์มากกว่าที่จะให้บริการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของแผนกบริการโดยตรง คือเป็นการให้บริการแก่แผนกบริการในเรื่องของอุปกรณ์หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่แผนกบริการต้องใช้ ตัวอย่างเช่น ต้นทุนของแผนกอาคารสถานที่ แผนกความร้อนและแสงสว่าง แผนกจัดการโรงงาน เป็นต้น ในกรณีนี้ต้นทุนของแผนกบริการที่จะปันส่วนไปยังแผนกต่าง ๆ หรือโครงการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาจะปันส่วนตามปริมาณการใช้อุปกรณ์ของแต่ละแผนกหรือแต่ละโครงการ

เนื่องจากอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จัดหาเพื่อใช้ร่วมกันระหว่างแผนกต่าง ๆ นั้นยากที่จะกำหนดว่าแผนกใดใช้อุปกรณ์จำนวนเท่าใด ดังนั้นจึงใช้อัตราที่คำนวณตามอุปกรณ์ที่แต่ละแผนกหรือแต่ละโครงการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาครอบครองหรือตามอุปกรณ์ที่มีอยู่แทนการคำนวณอุปกรณ์ที่ให้บริการทั้งสิ้นและอุปกรณ์ที่แต่ละแผนกใช้

ง. ความสามารถในการชำระค่าบริการ (ability to pay charges) เนื่องจากการปันส่วนต้นทุนของแผนกบริการตามอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีในแต่ละแผนกหรือแต่ละโครงการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา บางครั้งก็ยากที่จะคำนวณได้ สำหรับวิธีการปันส่วนตามวิธีความสามารถในการชำระค่าบริการนั้นถือหลักว่ากำลังการผลิตของแผนกที่ให้บริการนั้นมีความสัมพันธ์กับขนาดของแผนกบริการหรือมีความสัมพันธ์กับความสามารถของแผนกบริการที่จะรับโอนต้นทุนของแผนกบริการไป การปันส่วนตามวิธีความสามารถในการชำระค่าบริการถือหลักว่าแต่ละแผนกและแต่ละผลิตภัณฑ์ควรจะได้รับต้นทุนทั้งหมดของแผนกบริการไปตามส่วนอย่างยุติธรรม (fair share) โดยปกติแล้วมักใช้มูลค่าขายเป็นหลักเกณฑ์ในการปันส่วนต้นทุน ในกรณีที่ไม่สามารถหาหลักเกณฑ์อื่นในการปันส่วนที่เชื่อถือได้จึงใช้วิธีนี้

ในกรณีที่การค้นคว้าวิจัยและพัฒนางานใดไม่ประสบความสำเร็จ ต้นทุนของงานนั้นทั้งหมดจะต้องตัดเป็นค่าใช้จ่ายในงวดนั้น

ค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนและค่าทนายความ ได้แก่ค่าใช้จ่ายในการเตรียมค่าขอรับสิทธิบัตร ซึ่งค่าใช้จ่ายในการเตรียมค่าขอรับสิทธิบัตรดังกล่าวจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความยุ่งยากและความซับซ้อนของรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการขอรับสิทธิบัตร นอกจากนี้ถ้าหากเจ้าของสิ่งประดิษฐ์ไม่ดำเนินการจดทะเบียนด้วยตนเอง โดยอาจใช้บริการของทนายความหรือตัวแทนในการดำเนินการเกี่ยวกับการขอรับสิทธิบัตร ค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนและค่าทนายความต้องรวมเป็นต้นทุนของสิทธิบัตร

ค่าธรรมเนียมที่จ่ายให้แก่ทางราชการ ได้แก่ ค่าธรรมเนียมค่าขอรับสิทธิบัตร การประกาศโฆษณาค่าขอรับสิทธิบัตร ค่าขอให้ตรวจสอบการประดิษฐ์ ค่าคัดค้านการขอรับสิทธิบัตร การออกสิทธิบัตรและค่าธรรมเนียมรายปีสำหรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้กล่าวรายละเอียดไว้ในบทที่ 2 ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่จ่ายให้แก่ทางราชการจะต้องรวมเป็นต้นทุนของสิทธิบัตร

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีในกรณีถูกละเมิดสิทธิ ค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีเพื่อป้องกันสิทธิบัตรถือเป็นการเพิ่มต้นทุนของสิทธิบัตรในกรณีที่ชนะคดี แต่ถ้าแพ้คดีค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีและราคาสิทธิบัตรสำหรับระยะเวลาที่ยังเหลืออยู่ต้องตัดเป็นค่าใช้จ่ายของงวดที่แพ้คดีนั้น เนื่องจากสิทธิบัตรนั้นจะไม่มีค่าอีกต่อไป

ข. ต้นทุนที่เกิดขึ้นในกรณีรับโอนสิทธิบัตรจากผู้อื่น

การรับโอนสิทธิบัตร ผู้รับโอนสิทธิบัตรจะรับโอนทั้งสิทธิและหน้าที่ของผู้ทรงสิทธิบัตร ดังนั้นเมื่อโอนสิทธิบัตรแล้ว ผู้รับโอนสิทธิบัตรจึงเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรโดยมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ทรงสิทธิบัตร เช่น มีสิทธิทำการผลิตหรือใช้แบบผลิตภัณฑ์ หรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรนั้นแต่เพียงผู้เดียว มีหน้าที่ต้องชำระค่าธรรมเนียมรายปีที่จ่ายให้แก่ทางราชการ เป็นต้น ในการโอนสิทธิของผู้ทรงสิทธิบัตรจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนการโอนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่โดยผู้ทรงสิทธิบัตรจะกำหนดเงื่อนไข ข้อจำกัดสิทธิหรือค่าตอบแทนในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม ภัยธรรมชาติ ภัยสงคราม ภัยพิบัติหรือพาณิยกรรมของประเทศ ไม่ได้ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการรับโอนสิทธิบัตรจากผู้อื่น ซึ่งจะต้องรวมเป็นต้นทุนของสิทธิบัตรได้แก่

ราคาคูณที่จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิบัตร คือราคาสหสิทธิบัตรที่ตกลงซื้อขายกันระหว่างผู้โอนและผู้รับโอนสิทธิบัตร ราคาสหสิทธิบัตรที่ผู้รับโอนจะบันทึกบัญชีสิทธิบัตรจะใช้ราคาคูณที่จ่ายซื้อเป็นหลักคือจำนวนเงินสดที่จ่าย ในกรณีที่ชำระค่าสิทธิบัตรเป็นเงินสด ถ้าหากชำระค่าสิทธิบัตรด้วยทรัพย์สินอื่นนอกจากเงินสดให้ถือว่าราคาตลาดของทรัพย์สินที่ให้เป็นการแลกเปลี่ยน ถ้าหากออกหุ้นสามัญให้เป็นการชำระค่าสิทธิบัตรให้ใช้ราคาขายหุ้นเป็นราคาแลกเปลี่ยน ซึ่งใช้เป็รราคาสหสิทธิบัตรในการบันทึกบัญชี

ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนโอน ได้แก่ค่าธรรมเนียมค่าขอจดทะเบียนรับโอนสิทธิบัตร เป็นต้น

ค่าธรรมเนียมรายปีที่จ่ายให้แก่ทางราชการ ผู้รับโอนสิทธิบัตรจะต้องทำหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ทรงสิทธิบัตร โดยต้องชำระค่าธรรมเนียมรายปีให้แก่ทางราชการ โดยเริ่มตั้งแต่ปีที่ 5 ของอายุสิทธิบัตร เป็นต้นไป

ค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับรายการโอนสิทธิบัตร ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเตรียมค่าขอจดทะเบียนรับโอนสิทธิบัตร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับทนายความในกรณีที่ให้บริการของทนายความ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและติดต่อเกี่ยวกับการโอนสิทธิบัตร และค่านายหน้าในกรณีที่มีบุคคลที่ทำหน้าที่ติดต่อระหว่างผู้โอนและผู้รับโอนสิทธิบัตร

การกำหนดค่าตอบแทน

บุคคลใดบุคคลหนึ่งอาจขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตร โดยการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตร ในการคิดค่าตอบแทนผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรจะคิดรวมกำไร ล้วนที่ตนควรจะได้รับ ถ้าหากได้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรด้วยตนเอง โดยกะประมาณประโยชน์ที่ควรจะได้รับทั้งหมดจากสิทธิบัตรนั้นในอนาคตรวมอยู่ในค่าตอบแทนด้วย ซึ่งเป็นการรวมต้นทุนเสียโอกาสของการที่ไม่ได้ใช้สิทธิบัตรอยู่ในค่าตอบแทนด้วย โดยทั้งผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรและผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร

การที่รวมต้นทุนเสียโอกาสเข้าไปในการคิดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ทรงสิทธิบัตรด้วยก็เพราะว่าต้นทุนที่ใช้โดยนักเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไปมีความหมายแตกต่างไปจากค่าที่ใช้ในทางบัญชี เนื่องจากต้นทุนในทางเศรษฐศาสตร์มีความหมายรวมทั้งต้นทุนที่มองเห็นว่าได้จ่ายจริง

(explicit cost) และต้นทุนที่มองไม่เห็นว่าได้จ่ายจริง (implicit cost) ในทางการเงินหรือทางบัญชีไม่ถือว่ากรณีหลังนี้เป็นต้นทุน แต่ทางเศรษฐศาสตร์ได้รวมต้นทุนที่เป็นจำนวนเงินที่ผู้เป็นเจ้าของควรจะได้รับถ้าเขาได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ไปใช้ในการทำงานอย่างหนึ่ง แต่เขาต้องเสียโอกาสไปสำหรับการใช้งานอีกอย่างหนึ่งแทน หรือกล่าวได้ว่าเป็นการเสียโอกาสที่จะได้รับเงินจากหนทางเลือกอย่างอื่นที่มีโอกาสดีที่สุดในที่นี้ ซึ่งเรียกว่าต้นทุนเสียโอกาส (opportunity cost) นั่นก็คือ ต้นทุนเสียโอกาส หมายถึงรายได้ที่ควรจะได้รับหากได้ใช้ทรัพยากรไปในการกระทำอย่างหนึ่งแต่กลับไม่ได้รับรายได้นั้น เพราะได้นำทรัพยากรส่วนนั้นไปใช้กระทำอย่างอื่นแทน เมื่อได้ตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทำอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว โอกาสที่จะนำทรัพยากรนั้นไปใช้ในทางอื่นก็หมดไป ผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับจากทางเลือกที่ไม่ได้เลือก หากสามารถวัดได้เป็นจำนวนเงินถือว่า เป็นต้นทุนของทางเลือกที่ได้ใช้ทรัพยากรไป

สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร หมายถึง เอกสารข้อตกลงทางกฎหมายระหว่างบุคคลสองฝ่าย คือผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิและผู้ขออนุญาตให้ใช้สิทธิ โดยคู่สัญญาทำความตกลงกันโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้การประดิษฐ์หรือการออกแบบที่ได้รับสิทธิบัตรเพื่อผลิตสินค้าออกจำหน่าย ในสัญญาจะระบุถึงความรับผิดชอบ ข้อพึงปฏิบัติ ข้อขัดแย้งและปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ระหว่างคู่สัญญา ทั้งนี้จากความเห็นชอบของทั้งสองฝ่าย โดยมีผลใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กำหนดระยะหนึ่ง สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิมีผลให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิสามารถทำการผลิตหรือจำหน่ายสินค้าหรือใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตรของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิได้

วัตถุประสงค์ของสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร มีดังนี้

1. เป็นการแสดงถึงวัตถุประสงค์ของคู่สัญญาที่ได้มาตกลงทำสัญญาร่วมกัน
2. เพื่อกำหนดสิทธิและความรับผิดชอบของคู่สัญญา
3. เพื่อป้องกันปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตระหว่าง

คู่สัญญา

4. เป็นหลักฐานทางกฎหมายที่สามารถใช้บังคับได้

รูปแบบและองค์ประกอบของสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ

สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่ละฉบับมีรายละเอียดต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระสำคัญของสิทธิและเงื่อนไขการอนุญาตให้ใช้สิทธิ ตลอดจนข้อบังคับของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ตามส่วนที่สำคัญที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ควรปรากฏในสัญญาแต่ละฉบับได้แก่รายการดังต่อไปนี้

1. บทความเบื้องต้น ซึ่งประกอบไปด้วย

- ก. ชื่อและที่อยู่ของคู่สัญญา
- ข. สิทธิบัตรและหลักฐานที่เกี่ยวข้องที่ต้องการอนุญาตให้ใช้สิทธิ
- ค. ข้อแลกเปลี่ยนระหว่างคู่สัญญาและระยะเวลาของสัญญา
- ง. วันที่สัญญามีผลบังคับใช้
- จ. วัตถุประสงค์ของสัญญา

2. คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในสัญญา เนื่องจากศัพท์ที่ใช้บางคำอาจมีความหมายได้หลายอย่าง ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่ใช้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดความหมายที่แน่นอนไว้ เพื่อป้องกันข้อขัดแย้งหรือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง เช่น การอธิบายความหมายของศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการคำนวณค่าตอบแทน เช่น ราคาขาย กำไร ปริมาณการผลิตและวันที่ถือว่ามีการขาย เป็นต้น

3. ลักษณะของผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีที่อนุญาตให้ใช้สิทธิและขอบเขตของข้อบังคับตามสัญญา ได้แก่

- ก. ระบุถึงลักษณะของสิทธิ ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีที่อนุญาตให้ใช้ให้ชัดเจน ถ้าหากส่วนใดไม่ต้องการให้ให้มีผลบังคับตามสัญญาจะต้องมีหมายเหตุเพิ่มเติม
- ข. กำหนดอาณาเขตหรือประเทศที่ผู้ขออนุญาตใช้สิทธิมีสิทธิขายสินค้าหรือใช้สิทธิตามสิทธิบัตร
- ค. ระบุถึงรายละเอียดของสิทธิบัตรที่อนุญาตให้ใช้และวันที่ที่จดทะเบียนสิทธิบัตร ตลอดจนระบุถึงการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่อาจมีการปรับปรุงให้ดีขึ้นอันเป็นผลต่อเนื่องจากการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรดังกล่าวว่าควรจะรวมอยู่ในสัญญาด้วยหรือไม่
- ง. ข้อมูลทางเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีตามสิทธิบัตร ซึ่งผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิต้องเปิดเผยแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ
- จ. ตัวฐาน (base) ที่ใช้ในการคำนวณค่าตอบแทนของสิทธิตามสัญญา เช่น อาจใช้ยอดขาย ยอดขายสุทธิ ราคาต่อหน่วยของสินค้า ปริมาณการผลิตสินค้า หรือกำไรของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิอันเนื่องมาจากการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ตลอดจนกำหนดถึงวิธีการคำนวณตัวฐานที่ใช้ในการกำหนดค่าตอบแทน เช่น การคำนวณยอดขายหรือปริมาณการผลิต เป็นต้น

4. อายุของสัญญาและเงื่อนไขการต่ออายุสัญญา สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรจะต้องกำหนดระยะเวลาที่สัญญามีผลบังคับใช้ โดยคู่สัญญาอาจจะบอกเลิกสัญญาก่อนสัญญาหมดอายุได้ ถ้าหากคู่สัญญาได้มีการปฏิบัติผิดสัญญาหรือเป็นการลงโทษคู่สัญญาที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข

ในสัญญา หรืออาจจะมีการต่ออายุสัญญาต่อไปเมื่อสัญญาหมดอายุโดยการตกลงของคู่สัญญา เมื่อเงื่อนไขต่าง ๆ เป็นที่พอใจ ดังนั้นอายุของสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรจะยาวมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสำนึกของ วัตถุประสงค์ของการอนุญาตให้ใช้สิทธิมากกว่าระยะเวลาที่ระบุไว้ในสัญญาในการทำสัญญาครั้งแรก

5. หน้าที่ของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรตามสัญญา เช่น

- ก. ยอมให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิใช้สิทธิตามสิทธิบัตรของตน
- ข. ให้ข้อมูลทางเทคนิค ข้อมูลเกี่ยวกับกรรมวิธีการผลิต และบริการต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร เช่น

1. ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบ รายละเอียดการผลิต รูปแบบและเทคนิคการผลิต
2. การวางแผนและการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงงาน
3. การซื้อและการติดตั้งเครื่องจักร เครื่องมือและอุปกรณ์
4. การฝึกอบรมพนักงานของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ
5. การปรับปรุงสินค้าและเทคนิคการผลิต
6. การให้บริการทางวิศวกรรมและที่ปรึกษา

ค. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิอาจต้องให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับเครื่องจักร ส่วนประกอบและวัตถุดิบตามความต้องการของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิหรือโดยลักษณะของสิทธิที่อนุญาตให้ใช้จำเป็นต้องรวมถึงเครื่องจักร ส่วนประกอบและวัตถุดิบด้วย

6. หน้าที่ของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิต้องผลิตสินค้าให้

ได้ลักษณะตามที่กำหนดและต้องรักษามาตรฐานของสินค้า ต้องรักษาความลับเกี่ยวกับข้อมูลทางเทคนิคที่ได้รับจากผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ การปฏิบัติตามเงื่อนไขในสัญญา เช่น ต้องผลิตหรือจำหน่ายสินค้าให้ได้ปริมาณขั้นต่ำที่กำหนด การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่กำหนด ตลอดจนให้ความร่วมมือแก่ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิในการเข้าตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ เป็นต้น

7. ค่าตอบแทนของสิทธิตามสัญญา เงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการคำนวณค่าตอบแทนที่ควรระบุในสัญญาได้แก่

- ก. ประเภทของค่าตอบแทน
- ข. ตัวฐานที่ใช้ในการคำนวณค่าตอบแทน
- ค. อัตราค่าตอบแทนขั้นต่ำ

- ง. ค่าบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- จ. รอบระยะเวลาบัญชีที่คำนวณค่าตอบแทน
- ฉ. รายงานทางการเงินและการตรวจสอบบัญชี
- ช. จำนวนงวดการจ่ายค่าตอบแทน วิธีการจ่ายค่าตอบแทนและสถานที่ที่จะจ่ายค่าตอบแทน
- ซ. การหักภาษีเงินได้ที่เกี่ยวข้อง

8. เงื่อนไขอื่น ๆ สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิโดยทั่ว ๆ ไปจะระบุเงื่อนไขอื่น ๆ ไว้หลังจากระบุหน้าที่ของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิและผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ข้อพึงปฏิบัติ ตลอดจนรูปแบบของค่าตอบแทนแล้ว เงื่อนไขอื่น ๆ เช่น

- ก. เงื่อนไขเกี่ยวกับการอนุญาตให้ใช้สินค้าหรือกรรมวิธีที่ได้จากการปรับปรุงสินค้าหรือกรรมวิธีตามสิทธิบัตร รวมทั้งสิทธิบัตรที่ออกใหม่ของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ
- ข. ระบุว่า เป็นการอนุญาตให้ใช้สิทธิประเภทผูกขาด คือการอนุญาตให้ใช้สิทธิเฉพาะบุคคลใดเพียงบุคคลเดียว หรือประเภทไม่ผูกขาด ซึ่งหมายถึงผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิสามารถอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสัญญาได้มากกว่า 1 ราย
- ค. การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ
- ง. เงื่อนไขการอนุญาตให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิไปประโยชน์จากสิทธิตามสัญญา เมื่อสัญญาหมดอายุโดยไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทน
- จ. ไม่ให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิเปิดเผย เกี่ยวกับความรู้วิธีการแก่ผู้อื่น วันแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ
- ฉ. เงื่อนไขการรับประกันคุณภาพและประสิทธิภาพของสินค้าหรือกรรมวิธีตามสิทธิบัตร
- ช. สิทธิของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสัญญาต่อไป
- ซ. สิทธิในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดการผลิตสินค้าหรือการใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร
- ฅ. สิทธิในการโฆษณาและการจำหน่ายสินค้า
- ญ. การป้องกันการละเมิดสิทธิ เกี่ยวกับสิทธิบัตรโดยบุคคลที่สาม
- ฎ. การไม่ผลิตสินค้าอื่นที่มีลักษณะ เป็นคู่แข่งกับสินค้าตามสัญญา

ค่าตอบแทนในการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร

ในการขออนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ต้นทุนที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในการใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ความรู้วิธีการตลอดจนความรู้ทางด้านเทคนิคสามารถแบ่งออกเป็นสองส่วนด้วยกัน คือ ส่วนแรกเป็นต้นทุนที่ระบุไว้ในสัญญา (explicit cost) ส่วนที่สองเป็นเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ไม่เป็นตัวเงินซึ่งถือว่าเป็นต้นทุนแฝง (implicit cost)

ก. ต้นทุนที่ระบุไว้ในสัญญา เป็นค่าตอบแทนที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิต้องจ่ายจริงและได้ระบุหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนดังกล่าวไว้ในสัญญา ค่าตอบแทนของสิทธิที่กำหนดไว้ในสัญญามีรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น จ่ายเป็นจำนวนเงินคงที่ จ่ายเป็นอัตราร้อยละต่อยอดขายหรือจ่ายเป็นอัตราร้อยละต่อหน่วย เป็นต้น การกำหนดค่าตอบแทนดังกล่าวถือเป็น การกำหนดมูลค่าหรือราคาของสิทธิบัตร ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดในการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ค่าตอบแทนที่กำหนดไว้ในสัญญาโดยทั่วไปแล้วรายการที่มักจะนำมาใช้ในการพิจารณาการกำหนดค่าตอบแทนตามสัญญา มักจะรวมรายการใดรายการหนึ่งหรือทุกรายการดังต่อไปนี้

1. จำนวนที่จ่ายทีเดียวทั้งจำนวน (a lump-sum payment) สำหรับเป็นค่าตอบแทนของการถ่ายทอดความรู้วิธีการซึ่งผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจะต้องจ่ายให้แก่ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิทั้งจำนวนในวันทำสัญญา หรืออาจใช้วิธีผ่อนชำระเป็นงวด ๆ ก็ได้ ซึ่งค่าตอบแทนประเภทนี้จะกำหนดมามากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายที่ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิได้จ่ายไปแล้ว เช่น ค่าใช้จ่ายในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาว่ามากน้อยเพียงใด ตลอดจนขึ้นอยู่กับความยุ่งยากซับซ้อนของสิทธิบัตรที่อนุญาตให้ใช้ เป็นต้น

2. ค่าตอบแทนที่จ่ายจากปริมาณการผลิตหรือการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ หรือการใช้กรรมวิธีตามสิทธิบัตร เช่น การจ่ายค่าตอบแทนต่อหน่วยที่ผลิตหรือจำหน่าย หรือจ่ายค่าตอบแทนเป็นอัตราร้อยละต่อมูลค่าของผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตร ซึ่งค่าตอบแทนดังกล่าวจะมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรนั้น

3. ค่าตอบแทนที่จ่ายเพิ่มเติมจากค่าตอบแทนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ เนื่องจากในการอนุญาตให้ใช้สิทธิบางครั้งจะกำหนดค่าตอบแทนจำนวนขั้นต่ำสุดที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจะต้องจ่าย ถ้าหากมีการผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรได้มากกว่าปริมาณที่กะประมาณไว้ และค่าตอบแทนที่คิดได้สูงกว่าค่าตอบแทนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจะต้องจ่ายเพิ่มเติมส่วนที่เพิ่มขึ้นด้วย

4. คำตอบแทนในการให้บริการหรือความช่วยเหลือต่าง ๆ ของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ เช่น ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิอาจจะให้ความช่วยเหลือในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ การติดตั้งเครื่องจักร ตลอดจนการให้คำปรึกษาทางเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตร เป็นต้น

5. ผลประโยชน์อื่นใดที่ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิได้รับจากผลการดำเนินงานของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ซึ่งถือเป็นผลประโยชน์โดยทางอ้อมของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิอันแตกต่างจากคำตอบแทนที่มีลักษณะ 4 ประการดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งถือเป็นผลประโยชน์ที่เกิดจากสิทธิบัตรโดยตรง ผลประโยชน์โดยอ้อมของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ เช่น ค่านายหน้าในกรณีที่ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิรับเป็นนายหน้าในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรที่ผลิตได้โดยตกลงที่จะรับค่านายหน้าจากการจำหน่ายนั้น ถ้าไรจากการขายชิ้นส่วนประกอบหรือวัตถุดิบต่าง ๆ หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตของผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ค่าเช่าจากการให้เช่าเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ ตลอดจนเงินปันผลที่ได้รับในกรณีที่ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิร่วมลงทุนกับผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิด้วย

ข. ต้นทุนแฝง ได้แก่ เงื่อนไขต่าง ๆ ที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งเป็นข้อผูกมัดที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิมีต่อผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ ข้อผูกมัดเหล่านี้หากมีเป็นจำนวนมากย่อมมีผลทำให้ต้นทุนที่แท้จริงของสิทธิบัตรสูงขึ้นกว่าคำตอบแทนที่เป็นตัวเงินที่ระบุไว้ในสัญญาดังกล่าวมาแล้ว ข้อผูกมัดที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิมีต่อผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ ได้แก่

1. การจำกัดขอบเขตการจำหน่ายสินค้าที่ผลิต โดยผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิกำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ผลิตตามสิทธิบัตร เพียงบางเขตเท่านั้น
2. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิกำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิผลิตผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรให้เป็นไปตามรายละเอียดการผลิตที่กำหนดและต้องรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์
3. กำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิซื้อวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนประกอบจากผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ และซื้อในราคาที่กำหนดไว้
4. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิมีส่วนร่วมในการตั้งราคาผลิตภัณฑ์ที่ผลิตตามสิทธิบัตร
5. ห้ามผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิผลิตสินค้าอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกับผลิตภัณฑ์ตามสัญญาซึ่งจะมาแข่งขันกับผลิตภัณฑ์ตามสัญญา
6. ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิต้องรักษาความลับของสิทธิตามสัญญาตลอดชั่วอายุของสัญญาหรือตลอดไป
7. ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิไม่มีสิทธิอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิตามสัญญา

8. ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิไม่มีสิทธิใช้สิทธิ ความรู้วิธีการหรือผลิตภัณฑ์ตามสัญญา เมื่อสัญญาหมดอายุ

9. ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิต้องให้สิทธิการใช้สิทธิตามสัญญาซึ่งได้ปรับปรุงแล้วแก่ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิซึ่งทำการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีตามสิทธิบัตร อันเนื่องจากการใช้สิทธิตามสิทธิบัตรหรือความรู้วิธีการของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ ต้องอนุญาตให้ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิใช้ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธี ซึ่งได้ปรับปรุงหรือพัฒนาแล้วนั้นด้วย

10. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิต้องให้สิทธิการใช้สิทธิตามสัญญา ซึ่งได้ปรับปรุงแล้วแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ถ้าหากผู้ทรงสิทธิบัตรเห็นว่าสิทธิบัตรของตนมีประโยชน์และสามารถก่อให้เกิดรายได้แก่ตนเป็นจำนวนมาก และต้องการที่จะทำกำไรจากสิทธิบัตรนั้นต่อไปในอนาคตภายหลังจากสิทธิบัตรหมดอายุแล้ว ซึ่งมีอยู่ทางเดียวที่ผู้ทรงสิทธิบัตรจะผูกขาดการใช้สิทธิบัตรดังกล่าวได้เมื่อสิทธิบัตรหมดอายุ โดยการปรับปรุงสิ่งประดิษฐ์ที่มีอยู่เดิมนั้นต่อไปและนำไปจดทะเบียนสิทธิบัตรใหม่ และมีการอนุญาตให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิใช้สิทธิบัตรใหม่ต่อไป

11. คู่สัญญาต้องให้สิทธิการใช้สิทธิตามสัญญาซึ่งได้ปรับปรุงแล้วแก่กันและกันภายหลังจากที่มีการอนุญาตให้ใช้สิทธิแล้ว ถ้าหากผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิหรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิมีการปรับปรุงหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีตามสิทธิบัตรให้ดีขึ้น ต้องอนุญาตให้ใช้ผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีที่ปรับปรุงแล้วแก่กันและกัน

12. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิรับประกันว่าสินค้าที่ผลิตตามสิทธิบัตรจะมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

13. ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิไม่มีสิทธิทำสัญญาใด ๆ กับผู้อื่น เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ

องค์ประกอบที่นำมาพิจารณาในการกำหนดค่าตอบแทน

ในการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตร องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อข้อกำหนดมูลค่าหรือราคาของสิทธิบัตรที่จะต้องนำมาพิจารณาได้แก่

1. ลักษณะของผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีตามสิทธิบัตร

ก. ประเภทของผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคหรือสินค้าทุน เป็นสินค้าสำเร็จรูปหรือเป็นสินค้าที่ผลิตเป็นชิ้นส่วนประกอบ เพื่อนำไปผลิตต่อเป็นสินค้าสำเร็จรูป เนื่องจากถ้าเป็นสินค้าทุนหรือสินค้าสำเร็จรูปค่าตอบแทนจะสูงกว่าสินค้าอุปโภคบริโภคหรือสินค้าที่ผลิตเป็นชิ้นส่วนประกอบ

ข. ความสับสนซับซ้อนหรือความยากง่ายในการผลิตผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีตามสิทธิบัตรมีมากน้อยเพียงใด

ค. ผลิตภัณฑ์ตามสิทธิบัตรมีลักษณะแปลกใหม่หรือมีลักษณะพิเศษหรือไม่

ง. เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเหมือน ๆ กัน และสามารถผลิตได้ครั้งละมาก ๆ หรือไม่ ถ้าหากผลิตได้ครั้งละมาก ๆ ค่าตอบแทนจะสูง

2. ปริมาณสินค้าที่คาดว่าจะผลิตหรือจำหน่ายได้ตลอดอายุของสัญญา มีจำนวนมากน้อยเพียงใด

3. ก้าวรื้อขั้นต้นที่ได้จากการผลิตและจำหน่ายสินค้าตามสิทธิบัตรมีมากน้อยเพียงใด

4. องค์ประกอบของสิทธิตามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ ได้รวมถึงความรู้วิธีการความช่วยเหลือทางเทคนิค การฝึกอบรมคนงานและการให้บริการต่อเนื่องด้วยหรือไม่

5. อัตราความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรืออุตสาหกรรมประเภทนั้น ๆ โดยการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีนั้นมีผลให้สินค้าหรือกรรมวิธีตามสิทธิบัตรล้าสมัยมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ต้องพิจารณาควบคู่กับการกำหนดอายุของสัญญาด้วยโดยนำผลการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีไปกำหนดอายุของสัญญาให้เหมาะสม ในกรณีที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงเร็วมากอาจมีผลทำให้สินค้าหรือกรรมวิธีตามสิทธิบัตรล้าสมัยเร็ว ถ้าหากกำหนดอายุของสัญญานานเกินไป อาจทำให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิได้รับผลตอบแทนจากการใช้สิทธิตามสัญญาไม่คุ้มกับค่าตอบแทนที่จ่ายในปีหลัง ๆ

6. อำนาจการต่อรองระหว่างคู่สัญญา ทั้งนี้เนื่องจากผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือกรรมวิธีตามสิทธิบัตรของตนมากกว่า ดังนั้นย่อมสามารถนำจุดที่สำคัญมาต่อรองเพิ่มราคาสิทธิของตนได้

7. สภาพการแข่งขันของบรรดาผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิและการเปรียบเทียบการกำหนดค่าตอบแทนในการอนุญาตให้ใช้สิทธิสำหรับสินค้าหรือกรรมวิธีที่อยู่ในสาขาเดียวกัน หรือคล้ายกันจากผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิหลายๆ ราย

8. ชื่อเสียงของผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิไม่เท่ากัน ซึ่งผลทำให้ราคาของสิทธิตามสัญญาแตกต่างกัน

9. การอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นประเภทผูกขาดหรือไม่ผูกขาด

10. ประเภทของค่าตอบแทนที่กำหนดแต่ละวิธี และการกำหนดสัดส่วนของค่าตอบแทน

แต่ละวิธีในกรณีที่กำหนดค่าตอบแทนมากกว่า 1 วิธี

11. การแลกเปลี่ยนสิทธิและประโยชน์อื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่นการแลกเปลี่ยนเทคนิคการผลิตแก่กันและกัน
12. ทัศนคติของรัฐบาลต่อรูปแบบและอัตราค่าตอบแทน
13. ความสัมพันธ์ระหว่างค่าตอบแทนที่กำหนดไว้ในสัญญา เงื่อนไขที่ไม่เป็นตัวเงิน และระยะเวลา เช่น สัญญาที่กำหนดค่าตอบแทนสูง เช่น คิดค่าตอบแทนอัตราร้อยละ 12 ของยอดขายเป็นเวลา 5 ปี และไม่มีเงื่อนไขอื่นที่ไม่เป็นตัวเงินอาจจะถูกกว่าการคิดค่าตอบแทนในอัตราร้อยละ 2 ของยอดขายเป็นเวลา 20 ปี และมีเงื่อนไขข้อผูกมัดอื่น ๆ อีกด้วย สำหรับสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิอย่างเดียวกัน

การกำหนดค่าตอบแทนในการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

ในกรณีที่บุคคลใดมีความประสงค์ที่จะขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตร ให้ผู้ขอใช้สิทธิเสนอเงื่อนไข ข้อจำกัดสิทธิและค่าตอบแทนตามสิทธิบัตร และทำความเข้าใจกับผู้ทรงสิทธิบัตร ในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิบัตร เห็นด้วยกับเงื่อนไข ข้อจำกัดสิทธิและค่าตอบแทน ให้อธิบดีอนุญาตให้ผู้ขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตรใช้สิทธิตามสิทธิบัตรนั้นได้ ในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิบัตรและผู้ขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตรตกลงกันไม่ได้ ให้อธิบดีพิจารณาให้ผู้ขอใช้สิทธิตามสิทธิบัตรนั้นได้ตามเงื่อนไข ข้อจำกัดสิทธิและค่าตอบแทนที่อธิบดีเห็นสมควร ทั้งนี้โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของการประดิษฐ์
2. ฐานะหรือลักษณะของกิจการของผู้ขอใช้สิทธิ
3. เงื่อนไข ข้อจำกัดสิทธิ และค่าตอบแทนในการอนุญาตให้ใช้สิทธิรายอื่น ๆ
4. ประโยชน์ที่ผู้ขอใช้สิทธิจะได้รับจากการประดิษฐ์นั้น
5. ประโยชน์ที่ผู้ทรงสิทธิบัตรได้รับหรือคาดว่าจะได้รับจากการประดิษฐ์นั้น
6. ประโยชน์ที่ประชาชนทั่วไปจะได้รับจากการอนุญาตให้ใช้การประดิษฐ์นั้น

¹ หมายถึง อธิบดีกรมทะเบียนการค้าและผู้ซึ่งอธิบดีกรมทะเบียนการค้ามอบหมาย